

Баранова О.О.,
студентка 5 курсу,
2 групи, Факультету публічного права
та адміністрування
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ЖІНОК В СИТУАЦІЯХ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Ключові слова: психологічні особливості, віктимна поведінка, жінки-жертви.

Keywords: psychological characteristics, victim behavior, female victim.

Анотація: Розглянуто психологічні фактори та особливості віктимної поведінки жінок в ситуаціях домашнього насильства, а також причини того, чому жертви не розривають стосунки з

партнером. Визначені як психологічні, так і фізіологічні наслідки подружнього насильства.

Abstract: The psychological factors and peculiarities of victimal behavior of women in situations of domestic violence are considered, as well as the reasons why the victims do not break the relationship with the partner. The psychological and physiological consequences of marital violence are determined.

Насильство в сім'ї є однією з найактуальніших соціальних проблем, з якою прямо стикається значна частина населення.

В сучасній психології насильство – це будь-який спосіб поведінки (простий або складний, вербальний або невербальний), який використовують для того, щоб управляти думками, почуттями і вчинками іншого, проти його бажання, волі і поглядів, але з психологічною (а часто і матеріальною) вигодою для насильника. Крім того його можна розглядати і як прояв бездіяльності [4,с.46]. Наприклад, випадки ненадання допомоги людині, яка її потребує.

В нашій країні теми гендерної рівності та насильства стосовно жінок у родині стали предметом публічного обговорення тільки протягом останніх років. За даними зарубіжних соціологічних досліджень 97% жертв насильства в сім'ї – жінки [6]. За результатами вітчизняних соціологічних опитувань 70% жінок в Україні піддаються різним формам приниження і знущання у родині, понад 20% жінок ці знущання здійснюються постійно [3]. Жінки набагато частіше, ніж чоловіки, стають 10 жертвами фізичного, психологічного, економічного і особливо сексуального насильства [7].

Згідно з віктимологічним та індивідуально-психологічним підходами, виникнення та динаміка подружнього насильства в конкретній сім'ї визначається як насильницькими тенденціями кривдника, так і психологічними особливостями жертви (віктимністю). Віктимізація – це процес перетворення людської індивідуальності на жертву. Доцільним вважаємо саме так визначення жертв як людина (сторона взаємодії), яка втратила значимі для неї цінності в результаті впливу на неї іншої людини (сторони взаємодії), групи людей, певними подіями і обставинами . [4].

У жінок, які потерпають від різних форм насильства у сім'ї, відбувається формування певних реакцій на травматичні ситуації, що складають основу для цілого ряду хвороб та ускладнень. Серед них дослідники виділяють явище набутої безпорадності та «синдром побитої жінки» [8].

Набута безпорадність (learned helplessness) – особливість поведінки, що набувається при систематичному негативному впливі, уникнути якого не можливо. Характеризується тим, що настає гальмування моторної активності, ослабляється біологічна мотивація, втрачається здатність до навчіння, з'являються соматичні розлади. Має тенденцію до генералізації, виникнувши в одній сфері життєдіяльності, переноситься на інші [5].

Жінки-жертви не мають чіткого уявлення, як інші люди повинні з ними поводитися, вони не приділяють увагу своїм почуттям та потребам, живуть у передчутті негативної реакції зі сторони чоловіка та оточуючих [2,с.32].

Саме страх як один із головних мотивів жіночої поведінки, які є жертвами домашнього насильства, робить їх гарним об'єктом для маніпуляцій.

Крім страху існують й інші причини того, що жертви не розривають стосунки з партнером:

- культурні й сімейні цінності, які закликають до збереження сім'ї;
- відсутність роботи та матеріального забезпечення, особливо для жертв з малими дітьми;
- відсутність необхідного житла,яке б стало надійним захистом для жертви ті її дітей;
- іммобілізація в результаті фізичних та психічних травм.

Постійне життя у стресі приводить до того, що жінка не прагне щось змінити, тому що не бачить у цьому сенсу. Вона безрезультатно витрачає свою енергію на вирішення не тих проблем, які повинні бути у пріоритеті.

Скривдені жінки завжди отримують підвищену увагу та співчуття, те, чого ім. не вистає у сімейних стосунках. Таким чином, жінки-жертви пристосовуються до життя. Найстрашніше для них – залишитися наодинці з собою, зі своїми думками.

Заперечення реальності, життя в умовах стресу нерідко сприяють виникненню у жінок-жертв, разом з емоційно-психологічними, ще й фізіологічні розлади. Деякі вчені відмічають, що жінки-жертви протягом значного часу не можуть здолати звичайну нежить або застуду, також вони страждають хворобами психоматики. Ю.В. Градська відмічає, що фізичні хвороби можуть виступати як засіб привернення уваги. Іноді фізичні проблеми стають єдиною умовою, коли жінка в символічній формі може повідомити кривднику про свою хворобу та попросити не чіпати її. Це

може стати можливістю для жінки з віктимною поведінкою на деякий час отримати відпочинок, не відчуваючи при цьому провини. [1]

Варто зазначити можливі наслідки не тільки у вигляді смерті жертв насильства та їх близьких, але й те, що сам кривдник може стати жертвою злочину.

У Кримінальному кодексі України містяться окрема стаття, у диспозиції якої вказано умисне бвбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання.

Безперечно насильство у сім'ї є психотравмуючою ситуацією і тим самим може викликати стан афекту.

На жаль, в Україні не має розвиненої законодавчої бази, спираючись на міжнародний досвід, яка би всебічно упорядкувала правові відносини членів сім'ї. На жаль, існуюча система правосуддя розглядає насильство, яке вчинене в громадському місці до незнайомої людини, як значно більшу небезпеку, ніж ті самі діяння, але скоєні у сім'ї.

Для попередження насильства у сім'ї слід затвердити у суспільстві антидискримінаційну політику по відношенню до жінок, впровадити різні програми психологічної допомоги й реабілітації жінок у кризових ситуаціях, а також розвинути систему психолого-практичних заходів, які б були направлені на профілактику та корекцію віктимної поведінки жінок.

Список використаних джерел:

1. Градскова Ю.В. Женщина как объект домашнего насилия: гендерные аспекты / Ю.В. Градскова. – М: МГУ им. Ломоносова, 2010.
2. Елизаров А.Н. Социально-психологическая помощь семье, страдающей от насилия // Психология зрелости и старения. – 2006. – №4 (36).
3. Жінка в Україні. Четверта Всесвітня конференція зі становища жінок, 1995.
4. Малкина-Пых И.Г. Психология поведения жертвы. – М.: Феникс, 2006
5. Онышко Ю.В. Синдром "Приобретенной беспомощности" у жертв семейного насилия. Материалы VII Междисциплинарной конференции по биологической психиатрии «Стресс и поведение», 28 февраля 2003.
6. Програма по запобіганню насильства в сім'ї «Гармонія», 1999.
7. Словарь гендерных терминов / Под ред. А. А. Денисовой / Региональная общественная организация "Восток-Запад: Женские Инновационные Проекты". М.: Информация XXI век, 2002. – 256 с.
8. Савчук О.М. Наслідки подружнього насильства: індивідуально- психологічна перспектива // Наукові записки (специвипуск). – К., 2002.- том 20.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017